

MÉLTÁN KEDVELT GÉPCSODA, A MOSOGATÓGÉP TÖRTÉNETE

Schlosser Mátyás

„A főzés egyik titka, hogy ne gondolj a mosogatásra” – a költő, Fodor Ákos gondolata örök érvényű, hiszen senki nem végzi szívesen ezt az undok és kényelmetlen házimunkát. Egy hölgynek, bizonyos Josephine Cochrane-nek (1839–1913) köszönheti a világ, hogy ettől megkímélhetjük magunkat, a rendkívüli találmányát pedig mosogatógépnek hívják.

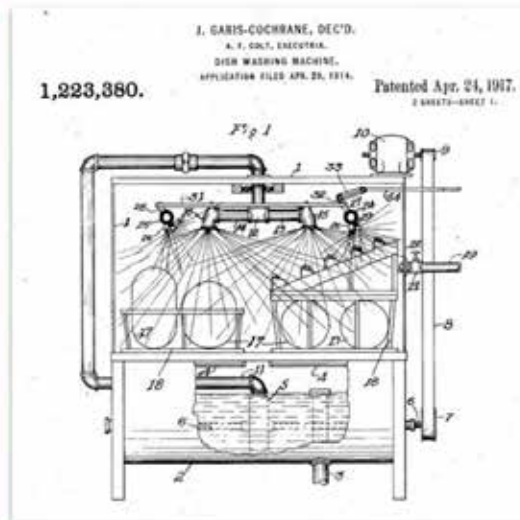
Vajon miért érezte szükségét Josephine egy mosogatást segítő gépnek? A kézenfekvő válasz helytelen, nem a saját munkáját akarta könnyíteni! Gazdag ohiói származású háziasszonyként, világéletében egyetlenegy tányért sem kellett volna elmosogatnia, ugyanis a házimunkát a szolgálók végezték helyette. Ami roppant módon elkésértette Josephine-t, az az alkalmazottainak hanyagsága és ügyetlensége volt, ugyanis rengeteg nemes tányért, poharat és edényt törtek össze a mosogatási folyamat során. Étkészlete rohamosan fogyatkozott, ennek hatására döntött úgy, hogy tervez egy gépet, amely henger alakú, és nagy víznyomással tisztítja meg a mosatlant. Eleinte ezt a különleges szerkezetet csak saját háztartásában és ismerősei körében tervezte használni, az üzleti cél eszébe sem jutott. Viszont férje halála után anyagi helyzete egyre rosszabbul alakult, ezért végül úgy döntött, hogy az ötletet a világ elé tárja. De ez nem is volt olyan egyszerű! Először is az életre keltendő találmányra szabadalmat kellett szereznie, majd reménybeli vásárlókat keresnie, akiket meggyőzve, végül el lehet adni a piacképesre fejlesztett terméket. Mindezt férfi képviselés nélkül, egy férfiak által uralt világban. Akkoriban ez bármelyik nő számára nehéz lett volna, függetlenül attól, hogy milyen háttérrel vagy társadalmi pozícióval rendelkezik. A következő években keményen dolgo-

„Jelen találmány célja a mai mosogatásnak tisztábbá, egyszerűbbé, gyorsabbá és kényelmesebbé tétele. A manapság szokásos mosogatás ugyanis, nem is említve azt, hogy meglehetősen piszkos és undorító, egyúttal hosszadalmas és kényelmetlen dolog is.” (Részlet Csicsmanczay Emília 49414. lajstromszámú szabadalmából.)

zott azon, hogy innovációját piacra vigye, kevés pénzzel, korlátozott műszaki ismeretekkel, és segítséget keresve munkálkodott mosogatógépe mechanikájának fejlesztésén.

Miután 1885 decemberében benyújtotta első szabadalmi kérelmét, elkezdte fejleszteni terméke gyártására érdemes prototípusát. Az Illinois állambeli Shelbyville-ben lévő háza

Josephine Cochrane, a feltaláló és vállalkozó maga mutatja be találmányát. (harkaroundthegreats.wordpress.com)

”

Motor forgatta a hengert, miközben forró szappanos víz spriccelt fel a tartály aljáról, locsolva és mosva az edényeket. Az ő mosogatógépe volt az első típus, amely a kefe helyett víznyomást használt a gép belsejében lévő tárgyak megtisztítására.

mögött, egy fészterben tervezte meg mosogatógépének első modelljét. George Butters vasútgép-szerelő volt az, aki a mosogatógép összeállításában segítségére volt, elmondható, hogy ez az úriember volt az első mosogatógép-gyári alkalmazott a világon... A gép tervezéséhez Cochrane először méretett vett a leggyakoribban használt tányérokra, edényekre, majd drótrekeszeket készítettek, amelyekbe azok jól illeszkedtek. Ezeket a rekeszeket egy henger belsejében helyezték el, amely egy réztartályban feküdt. Motor forgatta a hengert, miközben forró szappanos víz spriccelt fel a tartály aljáról, locsolva és mosva az edényeket. Az ő mosogatógépe volt az első típus, amely a kefe helyett víznyomást használt a gép belsejében lévő tárgyak megtisztítására. Az első, „ős” mosogatógépek valójában túl drágák voltak egy átlagos háztartás számára, az ár 75 és 100 dollár között mozgott, ami abban a korban

beláthatatlanul nagy összeg volt. Ráadásul a legtöbb háziasszony akkor sem költött volna pénzt ilyesmire, ha megtehetné volna, a büszkeségük nem engedte, hogy megkönnyítsék a dolgukat (hová vezetne ez?). Nem mellesleg, a folyó meleg víz sem volt általános. Az évek alatt aztán elkezdtek olyan melegvíz-tárolók és kazánok elterjedni, amelyek elég nagy teljesítménnyel bírtak a mosogatógép követelményeinek is. Először az intézményekben, nagykonyhákban, később pedig már a háztartásokban is, ezzel pedig az egyik nagy technikai akadály elhárulni látszott. A World's Columbian Exposition nevű kiállítás kulcsfontosságú pillanatnak bizonyult Cochrane üzletének történetében. A rendezvényt 1893-ban Chicagóban hozták létre, még Kolumbusz Kristóf 1492-es Újvilágba érkezésének 400. évfordulója alkalmából... A kiállítás remek alkalomnak bizonyult a találmány széles körű

bemutatására, sok étterem és szálloda adott le rendelést, sőt főiskolák és kórházak is szimpatizáltak a találmánnyal, mely a higiéniai követelményeikre nyújtott remek megoldást. A vállalkozó asszony 1898-ban megnyitotta saját gyárát, a kezdet óta hűségese George Butters vezetésével, és terjeszkedni kezdett: beindult az értékesítés északon és délen, Mexikótól egészen Alaszkáig. Időskorában úgy tartotta, ha előre tudta volna, milyen nehéz munka lesz ez a folyamat, talán nem vállalkozott volna a mosogatógép létrehozására. De ennek ellenére örült, hogy megtette, és főleg, hogy sikerült. Később, 1926-ban a céget eladták a KitchenAidnek, de most is létezik, a Whirlpool Corporation részeként. A találmány igazi, ismert karrierje csak később, az '50-es években indult meg, ekkor hódították meg a mosogatógépek az amerikai középosztály háztartásait, sajnos a gép feltalálója ezt az aranykort már nem érthette meg.

A mosogatógépek széles körű elterjedése a második világháború utáni fellendülés során történt, az 1950-es évek Amerikájában. (bouldercityreview.com)

Ahogy sok más esetben, úgy a mosogatógépnél is megtörtént az, hogy nem egyetlen ember próbálta szabadalmaztatni a forradalmi ötletet. Két férfi is próbálkozott hasonló, de más műszaki kialakítású berendezéssel. 1850-ben Joel Houghton egy kézi forgattyús mosogatógépet tervezett. Az 1860-as években L. A. Alexander továbbfejlesztette a gépet egy fogaskerekes mechanizmussal, amely lehetővé tette a felhasználó számára, hogy egy kád vízben pörgesse meg a rácsra helyezett edényeket. De ezen eszközök egyike sem volt különösebben hatékony és kiforrott. Így nem lettek sikeresek és elterjedtek sem, talán túl korán is érkeztek. Ha mosogatógépről van szó, akkor egy magyar hölgyet is meg kell említenünk, ugyanis dr. Simon Józsefné Csicsmanczay Emília is nyújtott be ilyen szabadalmat. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által őrzött 49414. lajstromszámú szabadalmi leírása érdekes olvasmány, egyben korlenyomat. Josephine-nel ellentét-

ben, Emília ismerte a mosogatás minden kellemetlen velejáróját. Írásaiból egyértelműen kivehető, hogy nem rajongott a mosogatásért és szerette volna kiváltani valami mással, ami helyette elvégzi ezt a hálátlan feladatot. Ha Josephine Cochrane nem védette volna le találmányát korábban, könnyen megeshetett volna, hogy ma dr. Simon Józsefné Csicsmanczay Emíliát tiszteljük a mosogatógép atyjának... bocsánat, anyjának. Önmagában érdekes tény, hogy hölgyeknek nevei merülnek fel ebben a témában, egy mechanikus gép feltalálása kapcsán! A XX. században sok tekintetben változott meg a világ, a nők egyetemre mehettek, állást vállalhattak, és egyre többen választottak egy olyan szakmát, amelyben a műszaki területen történő alkotás lehetősége adatott meg nekik. Így számos olyan műszaki újítást találunk, melyeket hölgyek találtak ki, és amelyeket a mindennapi életünkben ma is használunk. A pedálos kukát például egy 12 gyermekes édesanyja, Lillian

Moller Gilbreth találta fel az 1920-as években, de neki köszönhetjük a hűtők ajtajába épített praktikus polcokat is. Mary Anderson első szabadalmát az autó belsejéből vezérelhető automatikus ablaktisztító készülékre, azaz a jól ismert ablaktörlőre 1903-ban adta be. Ahogy 1899-ben pedig a mosás gépesítésére tett javaslatot Voyta Ilona, ebben az időben ugyanis a ruhatisztítás magától értetődő folyamata egy rendkívül nehéz fizikai munka volt..., de ez már egy másik történet. ■

Források:

hu.wikipedia.org/wiki/Fodor_Ákos_(költő)
 hungaricana.hu/hu/view/SZTNH_SzabadalmiLeirasok
 szabadalom-vedjegy.hu
 washerhouse.com/hu
 wikipedia.org/wiki/Josephine_Cochrane
 wikipedia.org/wiki/World's_Columbian_Exposition
 wikipedia.org/wiki/Mary_Anderson_(inventor)